

Педагогически модел за преподаване на умения за живот и социални умения и подкрепа на личностното развитие на учениците в прогимназиален и гимназиален етап

Светлана Д. Нанчева

Институт за изследване на обществата и знанието (ИИОЗ) към БАН

Резюме: Статията разказва накратко концепцията, опита и резултатите от дейността на Училищната педагогическа служба в 151-во училище в гр.София, съществувала като част от цялостен експериментален модел на чартърно училище в период 1990-2002 г. За първи път в България в това училище беше създаден и функционираше педагогически екип от професионалисти, наречени педагог-съветници, чиято професионална задача беше да подпомагат личностното развитие и социализация на учениците, преподавайки в специални часове програма за социални умения. Споделеният опит е авторски и уникален за България.

Ключови думи: училище, педагогическа служба, педагог-съветник, умения за живот, социални умения, личностно развитие

Pedagogical model for life skills and social skills teaching and student`s personal development support at secondary and high school

Svetlana D.Nancheva

Summary: This article summarizes the concept, experience and results of the School Pedagogical Service at the 151st Secondary School in Sofia, which existed as part of a comprehensive experimental model of a charter school in the period 1990-2002. For the first time in Bulgaria in this school was realized a pedagogical team of school counselors, whose professional task is to support the personal development and socialization of the students and teaching a program for social skills. This shared experience is author's and unique in Bulgaria.

Key words: school, counseling service, school counselor, life skills, social skills, personal development

Опитът, който споделям, доколкото ми е известно, е уникален в няколко отношения. Това е български авторски опит за програма за социални и личностни умения с ученици от 5 до 12 клас. Тя беше реализирана в продължение на повече от десетилетие в едно българско средно училище, като задължителен учебен предмет, воден от специално подготвени педагози, които бяха и автори на повечето сценарии на занятията. Училището беше 151 СОУПИ (Средно общообразователно училище с профилиране по интереси) в гр. София, годините – 1990-2002 г., учениците – от 5 до 12 клас, педагозите се наричаха „Педагог-съветници”, а програмата се наричаше „СТИЛ” – „Социални техники и изкуства на личността”. В този период директор на училището

и ръководител на неговия Авторски екип беше Юрий Анджекарски. В същия този период моята основна работа беше създаването и развитието на Училищна Педагогическа служба, част от която беше разработването и реализирането на Програма „СТИЛ”.

Концепцията и моделът на 151 СОУПИ бяха разработени през 1988-1990 г., от неформална група, наречена Авторски екип за педагогическо проектиране и реализация, лидер на която беше Юрий Анджекарски. Същата общност през 1989-1990 г. изработи и представи на МОН независим Законопроект за средното образование, в обсъждането на който взеха участие над 300 педагози и над 30 педагогически организации. (Законопроектът е публикуван в кн.8/1990 г. на информационен бюлетин „Управление на образованието”). Някои текстове от него влязоха в приетия през 1991 г. закон. Основната концепция на този проект обаче – **законово регламентиране на достатъчно широки рамки, в които образователните институции да могат сами да вземат решения за дейността си, договаряйки тези решения с родителите и учениците** – не беше възприета и приета тогава, и вероятно това през 1990 г. не е било възможно.

През пролетта на 1990 г., няколко месеца след започването на демократичните промени в България, екипът на Юрий Анджекарски получи шанс за реализация на модела си. Министерството на образованието, ръководено тогава от Министър проф. Константин Косев, обяви конкурс за Модел на училище, а община Овча купел (София), чийто кмет тогава беше Тодор Костадинов, се ангажира да предостави възможност за реализирането на модела победител. В конкурса участваха три разработки. На първо място беше класирана разработката на екипа на Юрий Анджекарски. (Втората разработка, на екипа на Владимир Г.Атанасов и Петър Цветков, постави впоследствие основата на Балканското училище.) Така 151 СОУПИ стана едно от малкото авторски училища в България с публично финансиране (училището се създаде като общинско, после беше преобразувано в държавно), и според нас първото, създадено чрез конкурс.

От 1990 до 2002 г. 151 СОУПИ работеше и се развиваше като иновативно училище, под наблюдението на Експертен съвет, съставен от най-квалифицираните експерти във всяка област на обучението и възпитанието. Всички педагози в 151 СОУПИ се назначаваха с конкурс, на който представяха и защитаваха методическа разработка и решаваха педагогически казус. В най-добрите години на училището то наброяваше над 1600 ученици и над 250 педагози (част от тях бяха външни лектори, преподаващи в 13-те профила на училището). Много педагози и педагогически екипи разработиха и реализираха в училището десетки иновации от различен порядък. Цялостната организация на учебния процес беше опит да се разчупят максимално рамките на класно-урочната система.

За съжаление, с течение на времето работата на 151 СОУПИ, въпреки добрите резултати и постижения на ученици и педагози, срещаше все повече административни пречки. През 2002 г., по време на Министър Владимир Атанасов, училището беше преобразувано в НСОУ «София», и едновременно с това принудено да прекрати повечето от иновационните си практики. В този период Юрий Анджекарски и част от ядрото на училищния екип напуснахме училището и учредихме сдружение „Професионален форум за образованието”.

Един от най-важните елементи на модела на 151 СОУПИ беше неговата **възпитателна технология**. Проектирането на образователния и организационен модел на 151-во училище постави пред нас задачата да създадем **различна технология за възпитателна работа, чиято основна цел и философия да бъде не контрол и репресия, а подкрепа**. През 90-те години няхаме достъп до почти никаква информация, но бяхме научили от оскъдните достъпни източници, че в някои страни (знаехме за САЩ) съществуват училищни служби за подкрепа на учениците - School Counseling and Guidance Service. Взехме тази идея за основа и разработихме на тази база нашият модел на Училищна Педагогическа служба – екип от педагози, които нарекохме педагог-съветници. Главната задача, която поставихме пред Училищната педагогическа служба, беше: системна педагогическа работа с всички ученици и родители, както и с целия педагогически екип на училището. Екипът педагог-съветници замести традиционните класни ръководители от 5 до 12 клас, а «Часовете на класния» или «Часовете на класа» бяха трансформирани в занимания по програма «СТИЛ» - **Социални техники и изкуства на личността**. Службата се състоеше от 8 педагог-съветници, всеки от нас отговаряше за 8 учебни групи (общо около 120-160 ученици). Освен разработването и реализирането на занятия по програма СТИЛ, всеки педагог-съветник имаше и много други задачи, свързани с постоянното наблюдение на развитието на неговите учебни групи и индивидуалното развитие на учениците в тях, решаването на проблеми и конфликти, подпомагане на процесите на групово сплотяване и личностно развитие, приобщаване на родителите, комуникация с учителите и административното ръководство и т.н.

Успоредно с Педагогическата служба в 151 СОУПИ функционираше и Психологическа служба с трима училищни психолози, които бяха супервайзери на педагог-съветниците, подпомагаха ни методически и поемаха чрез нас работата със сложните случаи, изискващи професионална психологическа интервенция. Отделно към началната степен на училището беше изградена т.нар. Корекционна група – екип от трима психолози, които работеха за откриването и преодоляването на обучителни затруднения у децата, на практика вътрешноучилищен ресурсен център. Изграждането на педагогически екипи и партньорството между тях беше важен елемент от философията на нашето училище и ние се стараехме да го прилагаме последователно в практиката си.

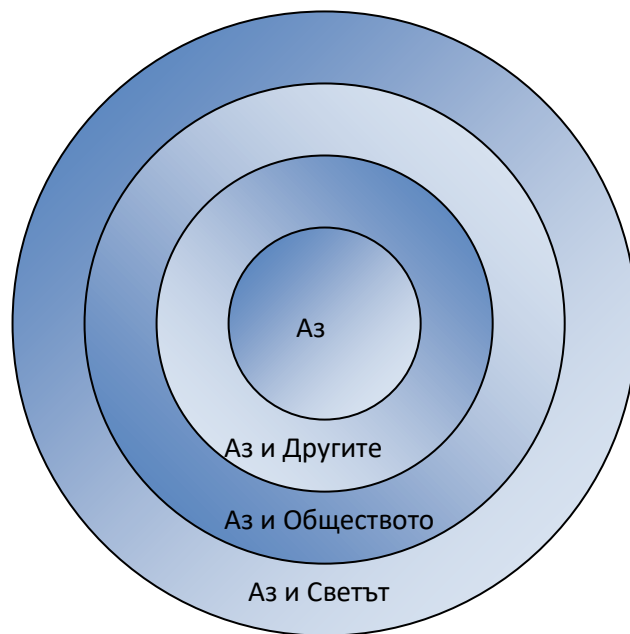
Работата по провеждането на ежеседмични занятия по програма „СТИЛ” с всяка от учебните групи от 5 до 12 клас, беше ключовата дейност на педагог-съветниците в 151 СОУПИ. За годините на съществуване на службата екипът ни разработи и реализира над 600 сценария за занимания по тази програма. Като съдържание, програма „СТИЛ” се отнася към образователните програми от областта „Умения за живот”. В педагогическата литература се приема, че първата подобна програма е създадена в края на 80-те години в САЩ. Замисълът на програма „СТИЛ” възникна в също в края на 80-те години (1987-88), в процеса на разработване на нашия училищен модел. През 1990-1991 г. изработихме общите положения на програмата, които впоследствие допълвахме и развивахме, разработвайки и реализирайки занимания с ученици.

През 90-те години почти нямаше литература, която да ни помага за разработката на занятията, нито „методически насоки“, „тематични разпределения“ и т.н. Изборът на теми за занятията с всяка учебна група, както и разработката на самите сценарии на

занятията, беше задължение и право на всеки съветник. Преди началото на всяка учебна година целият екип на службата приемаше примерно разпределение, в кои класове по кои теми смятаме да работим, но нещата се променяха в движение, **тъй като програма „СТИЛ” беше единствения учебен предмет** (ако тя изобщо може да се нарече така), **в който учениците бяха по-важни от „учебния материал“**. Винаги сме се старали да откликнем на интереси и нужди на учениците и учебните групи, така че на практика в различни учебни групи от един и същи випуск сме провеждали коренно различни занятия.

Цели на програма „СТИЛ”. Програмата за социални и личностни умения „СТИЛ” е насочена към развитие на сензитивността и уменията на учениците в сферите: Аз, Аз и Другите, Аз и Обществото, Аз и Светът. Тя има за цел да подпомага учениците в:

- самопознанието и саморазвитието им;
- осмислянето на собствения и чуждия социален опит;
- изработването и реализирането на ефективни стратегии за общуване;
- овладяването на умения и техники, рационализиращи всекидневния живот;
- формиране на ориентации и нагласи, свързани с ценностите на демократичното общество.

Обхват на програма „СТИЛ”. Програмата може да се реализира с ученици от всички възрасти и класове на средното училище. Всеки тематичен кръг на програмата може да се разработи за всяка възраст, ако педагозите отчитат при създаването на сценариите на заниманията възрастовите особености на учениците.

Принципи на програма „СТИЛ”

- Програмата е **модулна, нелинейна, гъвкава и отворена**. Учебното съдържание на програмата не е структурирано в линейна последователност. То е маркирано чрез **тематични кръгове и възрастови приоритети**. На базата на тази координатна система всеки педагог-съветник създава динамична програма за всяка учебна група, с която работи.
- Програмата е **ориентирана към нуждите на групите и учениците**. Съдържанието и начина на провеждане на заниманията по програма „СТИЛ” могат да се различават значително във всяка учебна група, в зависимост от особеностите на учениците в конкретната група, груповия процес, груповата сплотеност, интересите и предпочитанията на учениците. За разлика от традиционните учебни предмети, тук няма „задължително учебно съдържание”, което трябва да бъде „усвоено”, затова в две групи от 5 клас един и същи педагог-съветник може да провежда съвсем различни занимания. Също така, програмата за всяка учебна група търпи постоянни промени в течение на учебната година, под влияние на възникнали нужди и интереси на учениците.
- Програмата се базира на **интерактивни групови занимания**, на педагогически технологии, при които се използва опитът, интелектът и потенциалът на групата. Групата споделя, предлага, решава, обсъжда, рефлексира, терапевтира. Педагогът е в ролята на водещ, модератор, фасилитатор, медиатор.

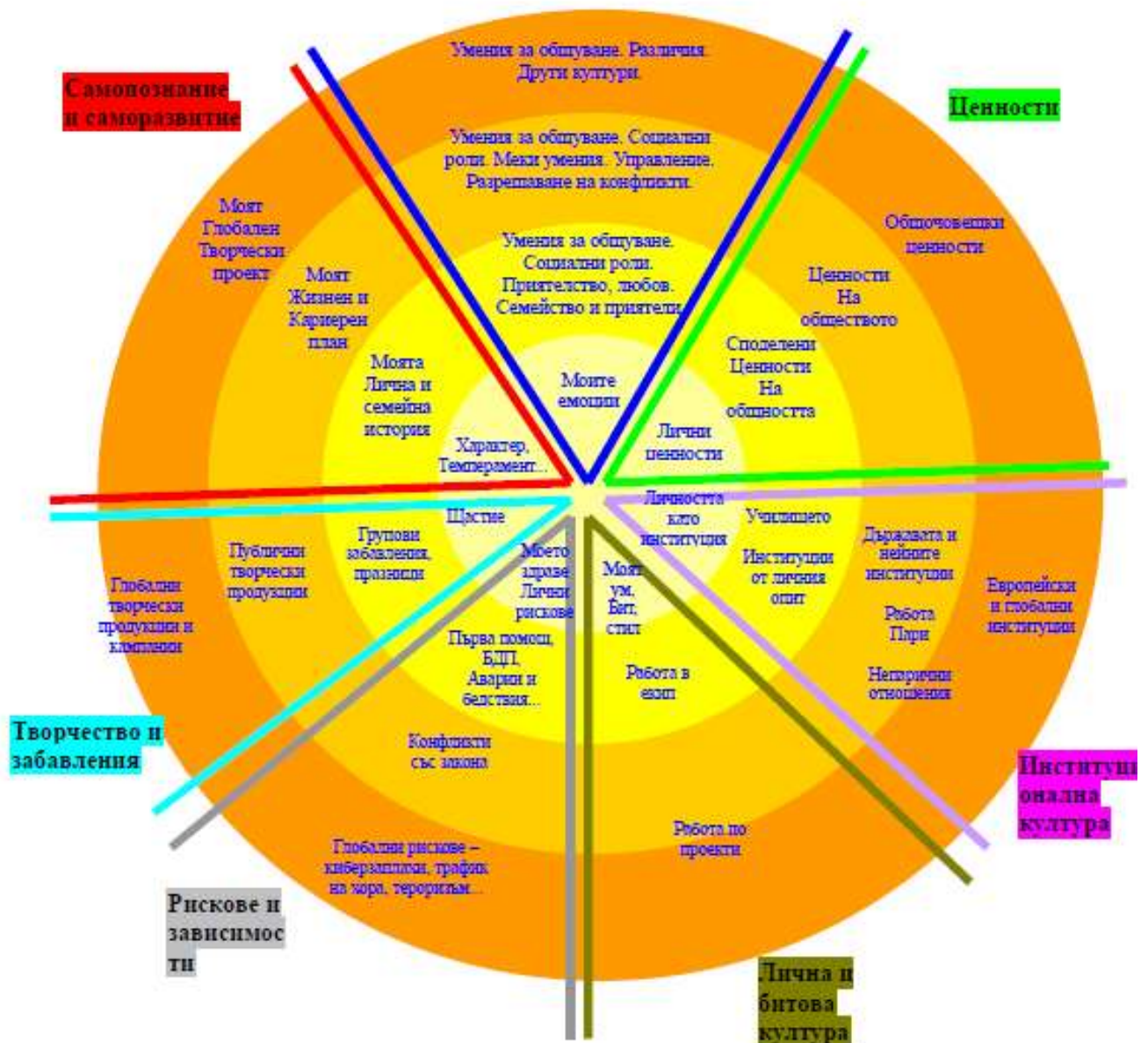
Тематичен обхват на програма СТИЛ

- **КОМУНИКАТИВНА КУЛТУРА.** Основен тематичен сегмент на програма СТИЛ, посветен на уменията за общуване. През 90-те години у нас още не се говореше за „Емоционална интелигентност”, но уменията, които Даниел Голман (1995) посочва като най-важни за пълноценен живот: да осъзнаваме чувствата си, да се справяме добре с разрушителните емоции, да проявяваме емпатия към чувствата на другите, да поддържаме нашите взаимоотношения с останалите – бяха в центъра на програма СТИЛ. Екипът ни разработи и проведе с учениците стотици занятия в областта на комуникативната култура, посветени на: Стратегии и умения за общуване; Вербално и невербално общуване; Емоции и тяхното овладяване и изразяване; Приятелство, любов, секс; Социални роли и ролево поведение - родители и деца, учители и ученици, мъжка и женска роля, отношения в учебната група, в приятелската група, между по-големи и по-малки; разрешаване и преодоляване на конфликти и др. Към този тематичен кръг отнасям и занятията, които сме разработвали и реализирали за решаване на конкретни проблеми на дадена учебна група – например, проблеми между отделни ученици; проблеми между групи ученици на основата на дадени различия, характерни за конкретната среда (местоживеене, момичета и момчета, етнически, религиозни, културни и др. признаци); проблеми между учениците и даден преподавател и др. От същата област са и **Тренингите за училищна адаптация**, които провеждахме в първите учебни дни с 1-ви, 5-ти и 8-ми клас.
- **САМОПОЗНАНИЕ И САМОРАЗВИТИЕ.** Този тематичен сегмент включва знания, умения и компетентности, насочени към личността: характер, темперамент, черти на характера; външност, физически данни, здраве, храна; възрастови кризи; интереси и способности; жизнени планове, мечти, амбиции (семейство, професия, кариера, успех); лична история и др.
- **ЦЕННОСТИ.** Нравствени категории; Права на човека, дискриминация, толерантност; Принципи на демократичното общество – равнопоставеност, свобода, солидарност, плурализъм и др.; Отношение към родината и света – национална идентичност и културно многообразие; Отношение към природата – любов, опазване, обогатяване; и др. В този тематичен сегмент сега бих включила непременно участие в доброволчески дейности и благотворителност.
- **ИНСТИТУЦИОНАЛНА КУЛТУРА.** Този тематичен сегмент е свързан с формиране на умения за ориентиране в институционалната система на обществото - намиране на необходима информация, работа с базови документи, институционален диалог, решаване на проблеми. Въвеждащата тема в този кръг е Училището като институция – от какво се състои, как работи, кой взема различните решения. Други теми в тази област са: държавата и нейните институции; правната система и нейните институции; икономическа система; политическа система; социална система; обществени структури; европейски институции и структури и др.
- **ЛИЧНА И БИТОВА КУЛТУРА.** Този тематичен сегмент включва знания и умения, които помагат на личността да организира по-добре собствения си живот (сега е модерен терминът Lifehacking). Това са: Техника на личната работа и умствения труд; Работа с текст и информация; Организационни и

управленчески умения, финансова култура (например, планиране, съставяне на график, съставяне на бюджет, управление на екип и т.н.); Култура на мисленето и изразяването (евристика, реторика); Култура и стил на поведение (спазване на етикет, личен имидж и стил и др.), Организиране на лично и работно пространство (поддръждане, дизайн, естетика), полезни техники и трикове за решаване на битови проблеми и т.н.

- **РИСКОВЕ И ЗАВИСИМОСТИ.** Този тематичен сегмент е свързан с овладяване на инструменти на оценка на риска и превенция на рискове, в областите на: екстремни ситуации и предизвикателства (действия при бедствия и катастрофи, първа помощ, туристически умения, самоотбрана и др.), злоупотреби с алкохол, наркотични вещества, тютюнопушене, хазарт; рисковете на сексуалния живот; здравни рискове, здравословен начин на живот, здравна профилактика и др. През 90-те години още нямаше много рискове, свързани с глобалната мрежа, трафика на хора, тероризма – сега бих включила в програмата и тези теми.
- **ТВОРЧЕСТВО И ЗАБАВЛЕНИЯ.** Този тематичен сегмент е насочен към формиране на умения за групови творчески и забавни занимания – планиране и реализиране на празници и тържества; практикуване на забавни групови игри; създаване на творчески продукти и представяне пред публика и др. Преживяването на групов успех и групово забавление е една от най-позитивните емоции, и умението да сътвориш такова преживяване е много важно за пълноценния живот на личността. Планирането и реализирането на празнично събитие е прекрасна възможност за практическо запознаване на учениците с методите на проектен мениджмънт, фъндрейзинг, маркетинг, пиар и реклама.

Комуникативна култура

- Аз
- Аз и Личните
- Аз и Обществото
- Аз и Светът

Координатна система на програма СТИЛ

Форми и методи на занятията по програма СТИЛ

Основна форма на работата по програма СТИЛ в 5-12 клас в 151 СОУПИ бяха ежеседмичните занимания. В учебния план тези занимания заместваха часовете на класния ръководител (или часовете на класа). Всеки педагог-съветник по правило имаше по 1 занятие седмично с всяка от групите си. Занятията се провеждаха в **80-минутни блокове** (както и всички други учебни занимания в училището в 5-12 клас). Считаю, че това е оптималната форма, в която може да се структурира нормален групов процес с всички важни негови елементи: загреване, въведение, поставяне на задачи, групова работа, представяне, дискусия, обобщение, заключение. В 80-минутен блок може да се работи ефективно с група до към 30 човека, но оптимумът е около 18-20 участници. В първоначалния модел на 151 СОУПИ не случайно беше заложена именно такава „пълняемост” на учебната група - 18 ученика, базирана на лесно изчислима норма на груповата динамика.

Специфична форма на програма СТИЛ бяха **Тренингите за училищна адаптация**. Провеждахме тези занимания в първите учебни дни с учениците от 5 клас, които преминават от начална степен в прогимназия и преживяват цялостна промяна на познатия училищен режим, дори и да остават в същото училище; и с групите в 8 клас, образувани от ученици, приети след кандидатстване. Въвеждащите тренинги за 5 клас бяха кратки, в рамките на един ден (2-3 часа). В 8 клас тренингът за училищна адаптация продължаваше 3 дни, по 3 блока на ден (3 x 80 минути), и включваше занимания за запознаване на учениците помежду им и снемане на напреженията от промяната, запознаване с училището, учителите, профила и т.н. Първоначално тези 3 дни бяха 15, 16 и 17 септември, като в тези дни осмокласниците нямаша други учебни занятия. След няколко години от РИО ни забраниха да провеждаме тренинга за училищна адаптация в учебни дни, третирайки заниманията ни като „неучебни”. Тогава изнесохме тренинга 3 дни преди началото на учебната година (това не се сетиха да ни го забранят). Въвеждащият тренинг се провеждаше екипно, от целия състав на педагогическата служба, като мултисесия, и имаше огромен зареждащ ефект не само върху учениците, но и върху нас самите – педагог-съветниците.

Сценариите на занятията по „СТИЛ” се разработваха от всички педагог-съветници. Понякога по една и съща тема се получаваха няколко сценария, и те бяха доста различни, въпреки че всички ползвахме един общ алгоритъм на сценарий, а именно:

- Тема / Заглавие на занятието
- Цел(и) на занятието
- Необходима предварителна подготовка
- Материали и реквизит за занятието
- Въведение в занятието, загреване
- Упражнения и игри: поставяне на задачи, групова работа, представяне, дискусия
- Рефлексия, обратна връзка, обобщение, заключение
- Задание за самостоятелна работа или работа с родителите («домашно»)

Методиката на провеждане на занятията се основаваше предимно на техники на груповата работа: работа в малки групи, групова памет, групови проекти, асоциативни и метафорични методи, визуализации чрез изображения и живи скулптури/композиции, драматизация на казуси, работа с текстове и нетекстови помощни материали, споделяне

в групата, групови игри и симулации и т.н. Така разработените занятия предполагат, изискват и провокират у учениците активност и инициатива, съдържателно, спонтанно и творческо общуване. Нерядко сме разработвали занятия, свързани с решаването на някакъв конкретен проблем или казус: възникнал конфликт; глупава, некоректна или опасна постъпка на даден ученик или група ученици; важно училищно събитие и т.н. Програмата за социални умения дава възможност и ефективен инструментариум за незабавно реално отработване на проблемни ситуации от учениците заедно с педагога – чрез съпреживяване, проиграване, анализ и разясняване, договаряне, консенсус и много други педагогически форми на разрешаване и снемане на даден проблем. Занятията се провеждаха в стаи, в които столовете бяха наредени винаги в кръг, а масите бяха прибраны до стените. Основен реквизит за занятията бяха листа за писане и рисуване и много цветни флумастри.

Някои форми на професионално педагогическо взаимодействие в 151 СОУПИ

Работата с учителите за нас, съветниците, беше не по-малко важна от работата с учениците. Наши задачи бяха да познаваме добре всички учители, които преподават на нашите ученици, да бъдем в постоянна комуникация с тях, да съдействаме при възникване на проблеми, да ги информираме за различни неща, свързани с конкретните ученици и групи. 151 СОУПИ беше много голямо училище: то се разполагаше се в 2 основни сгради с 2 допълнителни пристройки; преподавателите в прогимназиална и гимназиална степен в един период бяха над 200 човека, като част от тях бяха външни лектори в отделните профили; учебните занятия бяха, естествено, на 2 смени и т.н. За да осигурим ефективно педагогическо взаимодействие между педагозите, които работят с едни и същи ученици, ние създадохме няколко специфични форми на педагогическо общуване.

Класни съвети

Класният съвет е педагогически орган, създаден в 151 СОУПИ, който осигурява оперативно и компетентно обсъждане и вземане на решения по педагогически проблеми, свързани с ученици и учебни групи от даден випуск. Класните съвети при нас бяха толкова, колкото бяха випуските от 5 до 12 клас (начална степен имаше друг орган, Педагогически съвет на начална степен), и включваха всички педагози, работещи с учениците от даден випуск. Например, Класният съвет на 6-ти клас включваше всички педагози, работещи с тези ученици – учителите по всички предмети в 6-ти клас, педагог-съветниците на групите в 6-ти клас, ръководители на клубни форми в 6-ти клас, училищния психолог за прогимназиална степен, помощник-директора за прогимназиална степен (директорът на училището също понякога посещаваше Класни съвети). Този състав осигурява достатъчна оперативност, компетентност и заинтересованост на общността за професионално обсъждане и решаване на педагогически проблеми. Педагог-съветниците бяха координатори на Класните съвети. Ние планирахме и подготвихме Класните съвети, модерирахме срещите, следяхме за изпълнението на взетите решения. Срещите на Класния съвет се провеждаха един път в месеца и протичаха като последователно конкретно обсъждане на състоянието на всяка една учебна група - на всички проблемни ученици и случаи, но и на всички положителни прояви и постижения. На срещите на Класния съвет се осъществяваше и координацията на извънкласни мероприятия, екскурзии и зелени

училища, на контролни и класни работи, насрочваха се родителски срещи. Често ние, съветниците, разказвахме на колегите какви занимания сме провели в часовете по СТИЛ, интересувахме се от учебния материал, който се изучава по различните предмети. Обичайната продължителност на нашите Класни съвети беше около 1,5 - 2 часа, като за всяка учебна група се отделяха поне 15 минути - експозе на педагог-съветника, изказвания и въпроси на другите педагози, разисквания, вземане на решения по разискваните проблеми. Класните съвети в 151 СОУПИ имаха всички правомощия на Педагогическия съвет по отношение на дадения випуск (випуските в 151 СОУПИ в прогимназията имаха по 6-8 учебни групи, в гимназията – 10-12). Някои учители, които преподаваха в няколко випуска или в различни профили, трябваше да участват в няколко Класни съвета – имаше и хора, на които това им тежеше, но повечето колеги идваха и участваха на Класен съвет не формално, а с желание да обсъдим и решим възникващите проблеми. Мисля, че в голяма степен това се дължеше на факта, че работата на Класния съвет се координираше от педагог-съветниците, и ние поддържахме именно **педагогически**, а не административен характер на тези срещи. Нашата цел беше колегиално да обсъждаме проблемите и възможните решения, а не да вменяваме вина, да търсим виновни и да налагаме наказания. Важна част от работата на Класния съвет беше споделянето на положителни неща, които се случват с учениците, както и изобщо педагогическото споделяне на случки, размисли, идеи и т.н. В този вид, по мое мнение, Класният съвет е много полезен и работещ орган, който интензифицира вътрешноучилищната комуникация, педагогическия и управленския ритъм, повишава нормата на управление и самоуправление на училищната общност, нейната сплотеност и вътрешна свързаност. За съжаление, Класният съвет е една от малкото иновации на 151 СОУПИ, която не навлезе в масовата училищна практика.

Педагогически консилиум

Педагогическият консилиум е друга форма на професионално педагогическо общуване, създадена в 151 СОУПИ - форма за обсъждане на конкретен проблем, най-често с отделен ученик, но понякога и с група ученици или конкретна ситуация. Консилиумът е **камерна** педагогическа среща, в която **доброволно** участват педагози, родители, ученици, поканени от педагог-съветника на ученика (групата), за да обсъдят проблема и да предложат възможни решения. Основната характеристика на консилиума е **заинтересоваността** на всички присъстващи от проблема и намирането на **позитивното му решение**. Често самото свикване на консилиум, самият факт на доброволно и загрижено ангажиране на група хора (между 5 и 15 човека) с проблемите на конкретния ученик (група) оказва силно въздействие върху „виновника”. Обикновено консилиумът взема неформални решения, които не предполагат непременно административни последствия, а са свързани с мотивиране на промяна в поведението на ученика или класа, с конкретни действия в тази посока. Възможно е обаче консилиумът да предложи на ръководството на училището да предприеме определени административни действия. Консилиумите обикновено се провеждаха в късните часове на деня, в директорския кабинет, като и директорът участваше в тях. Консилиумът беше една важна възможност за директора на училището да бъде педагог, а не администратор, да вземе педагогическо участие в решаването на даден конкретен проблем.

В 151 СОУПИ педагогическият консилиум се практикуваше като крайно педагогическо средство и винаги е водил до промяна в поведението на ученика или групата, заради които е бил свикан. Обикновено един или няколко от участниците в консилиума се

ангажираха с конкретно съдействие по отношение на ученика (групата) или дори с поръчителство. Консилиумът даваше възможност на педагог-съветника за обсъждане на конкретен проблем със заинтересовани хора, в доброжелателна атмосфера; да включи в решаването на проблема педагози, на които ученикът (групата, родителите) има доверие. По този начин ставаше възможно ученикът (групата), който е в центъра на случая, да не се чувства като подсъдим, разговорът да не протича между враждуващи страни, както се случва при повечето такива педагогически беседи, а ученикът (групата), получавайки като цяло подкрепа и доверие, да бъде включен в решаването на създалия се проблем.

Класният съвет и Консилиумът бяха практически реализации на педагогическата философия на 151-во училище за създаване в училището на подкрепяща педагогическа среда и климат. Ние се стремяхме да изграждаме около всеки ученик *педагогическа мрежа*, в която да има възможно повече загрижени за него педагози, които той да разпознава като подкрепящи възрастни. Позицията на педагог-съветниците в тази мрежа не беше „консултативна“, ние не изчаквахме да бъдем потърсени, за да започнем „да работим по случай“, а се стараехме да наблюдаваме процесите и да предприемаме действия според ситуацията, както и да насочваме и координираме усилията на мрежата. В това отношение Класните съвети представляваха истински инструмент за педагогически мониторинг на всички ученици и групи, и същевременно инструмент за екипна педагогическа реакция.

Заклучение

Предложеният на Вашето внимание текст е фрагмент от подготвяща се за издаване книга, разказваща за Училищната педагогическа служба и програмата „СТИЛ“. Тази книгата не е носталгия по миналото, а израз на желанието да помогнем на настоящето и бъдещето на българското училище. Ние не сме толкова много – хората, които **реално** сме създали **различно училище**, започвайки от нулата. Още по-малко сме тези, които сме **поддържали различията вътре в училището**, давайки възможност за творчество и изява на всяка конструктивна инициатива на педагози и ученици. Нашата педагогическа философия, и тогава и сега, е - не налагане на единен образователен модел, а създаване на условия за разнообразие от образователни модели, така че всички участници в образователния процес да имат възможност за информиран, смислен и свободен избор. Тази концепция се формулира лесно на хартия, но практическото ѝ следване е невероятно трудно – изкушението да ограничаваш, воден от най-благии намерения (да помогнеш, да посочиш правилното решение, да намалиш риска...), сигурно е най-неуството педагогическо изкушение. В нашата практика ние съзнателно се опитвахме да му противостоим, и в много случаи успяхме – и тогава видяхме, какви невероятни неща създават свободните хора.

София, 2018